

KAUPAN LIITTO

LAUSUNTO

Eduskunnan lakivaliokunnalle

8.11.2018

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE 178/2018 VP SAKON MUUNTORANGAISTUKSEN MÄÄRÄÄMISTÄ KOSKEVAN SÄÄNTELYN MUUTTAMISESTA

Kaupan liitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto otsikkoaiheesta ja lausuu seuraavaa:

Yleiset kommentit esityksestä

Esityksen tarkoituksena on edistää rikosoikeusjärjestelmän uskottavuutta, lain kieltojen ja käskyjen noudattamista sekä yleistä lainkuuliaisuutta. Esitys on kokonaisuudessaan esitetyn tarkoituksen mukainen ja kannatamme sitä.

Kaupan alan kannalta on ongelmallista, että näpistykseen syyllistyneet, rangaistusmääräysmenettelyssä sakkoja saaneet henkilöt eivät nykyisin tosiasiallisesti saa rangaistusta, mikäli sakkoja ei saada heiltä perittyä. Rikosoikeusjärjestelmä ei ole tältä osin uskottava. Sakon muuntorangaistuksen käyttöä rajoittavien vuosien 2008 ja 2009 lakimuutosten jälkeen useat kaupan yritykset ovatkin pyrkineet viemään näpistyksiä tuomioistuimenmenettelyyn, jonka määräämät sakot voidaan muuntaa vankeusrangaistukseksi, jolloin myös maksuhaluttomat tai -kyvyttömät tekijät ovat voineet saada näpistyksistään rangaistuksen.

Näpistysasia ei etene tuomioistuimeen, vaikka kaupan yritys kieltäytyisikin rangaistusmääräysmenettelystä, jos syyttäjä päättää lopettaa poliisin esitutinnan tai tekee syyttämättäjäättämispäätöksen. Esitetyt lakimuutokset parantaisivat nähdäksemme nykytilannetta siltä osin, että tapaukset, joissa tekijän piittaamattomuus lain käsistä ja kielloista on kaikkein ilmeisintä, etenisivät tuomioistuinkäsittelyyn.

Sakon muuntorangaistuksen käyttöön vuosina 2008 ja 2009 tehtyjen rajoitusten vaikutuksia kauppaan kohdistuviin rikoksiin on vaikea arvioida. Näpistykset eivät tilastollisesti ole lisääntyneet, mutta ilmoittamatta jääneiden tapausten määrän kehityksestä ei ole kattavaa tietoa. Esityksessä mainitaan vuoden 2010 yritysuhritutkimus, jota ollaan juuri päivittämässä. Sen tuottamia tuloksia kaupan yritysten ilmoitusalttiuden kehityksestä ei ole vielä saatavissa. Poliisin sekä syyttäjän resurssit ja niiden suuntaaminen vaikuttavat kaupan alttiuteen ilmoittaa näpistyksistä. Jos esimerkiksi poliisin saapumista myymälään joudutaan odottamaan useita tunteja, eikä näpistyksestä ole tosiasiallisia seuraamuksia tekijälle, ilmoitus jää helposti tekemättä.

Esityksen vaikutukset

Esityksessä mainitaan, että toistuvista teoista aiheutuva muuntorangaistusuhka on omiaan parantamaan yleistä luottamusta rikosoikeudelliseen seuraamusjärjestelmään. Pidämme tätä erittäin tärkeänä esitetyn lakimuutoksen yhteiskunnallisena vaikutuksena.

Esityksen vaikutusarviossa ei ole huomioitu sitä, miten lakimuutoksen mukainen poliisin sakotuskäytännön muuttuminen vaikuttaisi asianomistajien halukkuuteen myöntyä rangaistusmenettelyyn. Esimerkiksi kaupan yritysten osalta on mahdollista, että muutos lisää niiden halukkuutta tyytyä rangaistusmenettelyyn, jos ne luottaisivat muutoksen johtavan siihen, että toistuviin näpistyksiin syyllistyvät tekijät saadaan oikeuden eteen poliisin aloitteesta. Tämä vähentäisi lakimuutoksen aiheuttamia kustannuksia poliisille, oikeuslaitokselle ja vankeinhoidolle.

Lakimuutoksista ei aiheutune merkittäviä lisäkustannuksia kaupan alan yrityksille. Kuten esitysluonnoksessa todetaan, monet kaupan alan yritykset ovat jo nykyisinkin asianomaisina estäneet näpistysasioiden käsittelyn summaarisessa sakkomenettelyssä. Tärkeää kaupalle on, että poliisi ja oikeuslaitos puuttuvat toistuviin näpistykseen ja toimintaa varten osoitetaan valtion budjetissa tarvittavat taloudelliset resurssit. Hallinnon tehtäväksi jää varmistaa budjetoitujen resurssien käyttö aiottuun tarkoitukseen. Alueellisten syyttäjänvirastojen halukkuudessa viedä näpistyskiä tuomioistuinkäsittelyyn on ollut huomattavia eroja. Luonnosteltujen lakiesitysten myötä syyttäjälaitoksen toimintaa voitaneenkin tältä osin yhdenmukaistaa.

Lakien voimaantulo

Pidämme erikoisena, että hallinnon tietojärjestelmämuutosten tekemistä varten varataan kolme vuotta. Lakimuutos tulisi saada voimaan aiemmin. Ei liene välttämätöntä sitoa lain voimaantulusta poliisin ja oikeushallinnon laajoihin tietojärjestelmämuutoksiin.

Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Arvio esityksen suhteesta perustuslakiin on nähdäksemme tasapainoinen ja huomioi hyvin eri näkökulmat asiaan. Kun rikosten toistuvuus osoittaa piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä, tekijälle seuraa rangaistus. Sakon muuntamiseen esitetyt lievennykset osaltaan kohtuullistavat seuraamuksia tekijöille ja vähentävät kustannuksia yhteiskunnalle.

Kunnioitavasti

KAUPAN LIITTO

Juhani Pekkala
toimitusjohtaja

Ilkka Nieminen
asiantuntija